

о. Тарас Коберинко

«Трудом рук твоїх живитись будеш, щасливий Ти і добре Тобі буде» (Пс 127, 2)
Праця людини становить більшу частину її життя. Від ранку й до вечора, а то й уночі, працює людина. Саме через працю людина виражає і реалізує себе, свій творчий та інтелектуальний потенціал, виявляє свою фізичну вправність і духовну силу. Праця охоплює всі сфери людського життя, а тому кожна професія є почесна, гідна і важлива.

Праця виділяє людину з-поміж усіх інших сотворінь. Як свідомий, розумний і вольовий вид діяльності, праця властива тільки людині, оскільки вона свою працедіяльність додумує, визначає її мету, підбирає способи і засоби для її досягнення, вбачає у ній сенс і зміст. На свою працю людина накладає наче свою особову печать. Тому без праці немислиме життя людини, її особовий і культурний розвиток та й узагалі її існування на землі. Без праці немає повноти життя.

Утім, як би не дивно це звучало, не сама людина «винайшла» працю і не сама собі її призначила. Сягаючи до Біблії, а зокрема до Книги Буття, яка розповідає нам про сотворення світу і походження людини, ми відкриваємо те, що праця є Божим покликанням для людини, її, так би мовити, першоплановим завданням. Спочатку в Книзі Буття ми читаємо про «працю» Бога-творця, який творить цей світ згідно зі своїм засудом і баченням. У світлі віри ми пізнаємо, що світ є творінням «рук Божих», пов'язаний з особою Творця і вказує на Його мудрість, велич і красу: «Господи, все в премудрості сотворив еси» (Пс 103, 24). Світ постав Божою премудрістю і впорядкований Його розумом, тому осмислений, доцільний та пізнавальний, має свій початок і чітко окреслену мету. Таким чином Святе Письмо вказує нам, що Бог є джерелом не лише всього існуючого, а й всякого творчого діяння, тобто праці, її змісту та сенсу.

Потім книга Буття розповідає про сотворення Богом людини на свій образ і подобу (див. Бут 1, 27). Творча дія при сотворенні людини уподібнюється до праці гончара, який наче виліплює із землі, із глини людську постать (пор. Бут 2, 7). І ось цій людині, взятій із землі і одухотвореній Божим подихом, своєму творінню Бог дарує землю як рай і покликає до праці: «Будьте плідні й множьте і наповнюйте землю та підпорядкуйте її собі» (Бут 1, 28). Оце «підпорядкуйте собі землю» вказує не лише на велич і гідність людини в порівнянні з іншими сотворіннями, але й увиразнює творче завдання, яке стоїть перед людьми, - уподібнитись до Творця, працювати і переображувати та вдосконалювати його, а також і в праці розвивати себе, стаючи співучасником Божого промислу щодо світу.

У Божому задумі праці для людини є необхідним засобом її поступу і вдосконалення, а значить є для неї виразом Божої волі, добром і благословенням. Саме через працю людина щораз більше мала виявляти себе володарем землі, дбайливим господарем, співпрацівником Божим. Бог хотів, щоб людина досліджувала, пізнавала, здобувала, опановувала землю з її скарбами і таємницями. Для того обдарував людину численними здібностями і талантами, винахідливістю, жагою до пізнання і творчості, що мають бути виразом людського генія. Таким був задум Творця щодо людини, який величаво оспівує Давид: «Мало чим меншим сотворив її від ангелів, славою і честю увінчав її. Поставив її володарем над творами рук Твоїх, усе підбив їй під ноги» (Пс 8, 6-7).

Проте через гріхопадіння Адама і Єви спотворилось ставлення людини до праці, змінився її зміст і значення. Гріхопадіння позбавляє працю людини сенсу, який випливає з Божого покликання і зводить її до зовнішньої необхідності, повинності. Зі свобідної, творчої і благословенної дії праця стала для людини засобом виживання, трудом, зусиллям, боротьбою, заняттям не вельми втішним. Тепер людина змушена в «поті чола» здобувати собі хліб, долаючи супутні при ній розчарування, невдачі, безрезультатність. Відтепер людську працю супроводжуватимуть втома, біль, смуток. Через спокусу від лукавого людина вибрала не шлях праці, а шлях легкого зиску – спожити заборонений плід і враз осягнути богоподібність, мудрість, досвід. Людина піддалась спокусі стати богом «без Бога» і без всякої праці. Подібно і сьогодні для багатьох людей єспокуса обрати шлях легкого життя, так званого життя «на халяву», без жодних зусиль, творчості, жертви. Тому в християнстві лінивість, ледарство розглядається як гріх, яким людина марнує Божий дар – працю. Лінивість є злом, адже Господь Ісус докоряє у притчі лінивому слугі за неробство й лукавство (див Мт 25, 26), а апостол Павло наказу, щоб не їв той, хто не працює (пор. 1 Сол 3, 10).

Найгіршим спотворенням сенсу праці стає те, що вона перетворюється в знаряддя наживи, визиску, несправедливої платні, рабства. А тому не всяка праця є добра і боговгодна. Усе залежить від мотиву, мети і засобів, які використовує людина. Бо і

злодій працює, щоб вкрати і збагатитись, і повія працює, щоб заробити. Така і подібна до них праця ніколи не наближає людину до Бога і не збагачує її душу. Злою є праця, яка призводить до гріха та людського горя, і злом вона обернеться супроти самої людини, що її звершує.

Та попри всі негативні відтінки, все ж праця у своїй сутності є доброю, гідною. На її достойність, гідність і важливість вказує сам Господь, воплочений Божий Син – Ісус Христос. Йому добре відомо, що таке людська праця, адже Він сам трудився і довгі роки допомагав Йосифові, що був теслюю. В своїх притчах Христос неодноразово звертав увагу слухачів на образ працюючих людей: пастиря овець, виноградаря, сівача, жнивдаря й рибалки. Зрештою, на апостолів Христос вибрав тих, яких можна назвати «людьми праці», що знають її вартість. Учнів своїх відірвав від звичайних людських справ і покликав до нової, духовної праці – стати рибалками людей, тобто проповідниками Христа і його царства, що сітями євангельської проповіді, любові і доброти «ловитимуть» людські душі.

Водночас найвищий вимір праці - святий і спасительний. Господь Ісус відкриває нам своїми стражданнями, смертю і воскресінням – тим досконалим ділом спасіння людини і світу. Це Христос потрудився до кров'яного поту і тяжких мук на хресті, щоб дарувати людині визволення від гріха, смерті і диявола. Тому саме Він, новий Адам – Христос, є найповнішим уособленням праці і зразком для всіх працюючих.

В світлі Євангелія та святоотцівської традиції Церква відкриває і аскетичний, духовний та педагогічний, суспільний вимір праці. Не вважає її карою чи формою приниження і гноблення людини, а засобом розвитку, вдосконалення, освячення людини та людського суспільства. В цьому контексті праця стереже перед гріхом лінивства, байдужості, знеохоти; дисциплінує людину і вчить наполегливості, терпеливості, сумлінності і відповідальності. Водночас вона сприяє виробленню цінних якостей духа і тіла, гуртує людей поміж собою, розвиває солідарність та зміцнює любов і братерство.

Разом з тим християнство не тільки підкреслює важливість і значення фізичної та розумової праці, але й вказує на нерозривний зв'язок між фізичною і духовною працею. Відомим є правило св. Венедикта, виражене словами *Ora et labora* (Молися і працюю). Духовні отці завжди молитвою супроводжували працю і нам радять це робити. Без молитви тяжко розраховувати на добрі плоди праці як в особистому, сімейному, так і церковному чи суспільному житті. Тому св. Ігнатій Лойола колись говорив: «Моліться так, якби все залежало від Бога, і працюйте так, якби все залежало від Вас». Християнин завжди усвідомлює те, що його праця проходить перед Божим лицем, а тому прагне

працювати чесно, відповідально, якісно, так би мовити, «на совість». Праця здійснювана з молитвою приносить користь і добро людям та тішитиме і Бога, і людей, тому нам потрібно навчитися так працювати, щоб праця стала молитвою і прославою Бога, як заповідав ап. Павло: «Все чиніть на славу Божу». Отож нехай наша праця буде дієвим виразом любові до Бога і людей.

о. Тарас КОБЕРИНКО, Етос людської праці // СЛОВО №3 (83), вересень-листопад 2020